28. Útvarpserindi flutt á
Árnesingavöku 18.mars 1942.

Athugasemd Jóns Pálssonar:
Flutt í forföllum Sigurgeirs
biskups og fyrir beiðni hans,
en með sérstöku leyfi Útvarps-
ráðs og stjórnar Árnesingafélagsins.

9 blöð qto. + Viðauki: 3 blöð um nokkur
sígild orð í íslenzku máli.

Upparsrindi, „Hutt í Árnesinga-vöku" 18. marz 1942. (íforföllum Sigurgeirs biskups og fyrir beiðni hans er mér „sem Forn-Skyti" ætlað upparsrind og skýmar ármæli.

xx 6.

Háttvirtu Árnesingar og aðrir ástvarps hlustendur.

Þeir stóðu saman í Þakkabúðinni, vorsmaðurinn og fjörinn gamli og góði, Guðmundur Þorgrímsson og góðvinur hans, fyrv. sýslum. Björn Guðmundsson kaupmaður og félagsmaður „um lagið og vopnin". Það var spáð fyrir oss í búðinni og með athugunarmanna var þar búið nokkuð, svo vel stóðum efnalega — og hann Biggi vel um það sýslaði — að hann átti hús eitt í England nýfullgert, en þegar hafði hann (England) er nefnt, hugsaði maður það vera nýtt England — E-n-g-land. Búðin hefir vafalaust afgreiðslu afgreiðslupúlt og hillur, og nú var hann að undra í kringum þá Þorgrímsson og Björn Guðmundsson og leggja eyrun við hverju orði, sem þeir sögðu, sem hann þó eigi skildi, því þeir töluðu dönsku sín í milli. Það átti aldrei við Þorgrímsson, að maður hefði neina óvissu um í framtíð, en það er ósjaldan talsháttur hans, að gefa sig á einkatal annars manns og undra í kringum sig, eins og sem að leggi rabb er. Hann hefir víst ekkert viljað missa af tækifæri, og segir við Björn gamla: „Hvað hinda þeir mann, Guðmundur minn?" — Ónei, hann kann hann ekki fyrir sig — Segir þá Þorgrímsson í gamni: „Þetta er nú maður, sem á alt England!" Gellur búðin þá við og segir: „Veit ég vel! En það er nú víðar til England en í Kaupmannahöfn Þorgrímsson minn!" Hlátrinn hann með þessum hafa víst haldið en alla í Þorgrímsson gamla, Hlógu þeir víðar allir: Karlinn af fyndni sinni, en þeir af einfeldni hans og heimsku.

Og nú getum vér allir hlegið í sömu hund sem stranamenning er þessi, en ég legg af stað til þess að leita efni þess, hvort hlægilegt sé eigi víðar en hjá oss en í Flóanum.

Þegar menn fara hvað austur yfir fjall, sem kallað er, þ.e. yfir Hellisheiði og Kamba, austur að Flóaáveitu eða alla leið austur í Flóa eða víðar — Dalir á Þakka, þ.e.

Eyrarbakka og Stokkseyri, Kommið niður í Kaupstaðinn og keyptið austan yfir Ölfusá
fögur og gróðurseta svæði, Ölvesinn, vaxa hið lignarbeða og reglumyndaða fjall,
Ingólfsfjall, á vinstri hönd, en til hægri handar hár og fallega myndaður Hóll, er Kögunar-
hóll heitir eða Kaldaðarhóll, sem fyrir, þegar ég um aðra átt, hólfa fjall, sem við-
synst er af, öðrum hliðar en einu, hvert sem litið er. Hólsfjöll fyrir sínu leyti, í vestur átt,
Skeiðin hóll eða Viðeyjar hóll, en af Kögunarhól sjáum, sama á Ölvesinn er viðeyjar milið
um Sandvatnslandið allt og austað af Kögunarfjöll, sem fyrir augu manna ber, á fjöllum og
heiðstöðum verði, allaðeina eins og þá, er maður er staddur fyrir á Kambabrún og lítur yfir
hið milda og fagra undirlendi, hinn viðátta mikla sæ, en þá blasir við og hin fríða fjöll.
Hugsum oss nú, að vér séum staddir á einhverjum fyrr nefndum Kögunarhól. Langt í suðri
landsins og gætum séð fyrir landið allt, alla landsfjórðunga fyrir og fyrir, frá einum sjón-
arhring til annars, eðlum og vegu. Hvað þá eigi Ármenningar vaxa að standa, sem aldrei
vor standandi við og hugsa vor hvarfla til hinna merkis staða, sem þar eru, Geysis,
Geysi og Skálholts? Til sögustaðanna fögru, hinna merkis manna, sem þar vorn fæddir, ólust
þar upp eða þaðan vorn komnir? Til landnáms mannanna fornfrægu, Ingólfs Arnarsonar, er
fyrst undir Ingólfsfjalli. Grímsgeirðis og Ljósvetninga, eða til sagnaritaranna miklu fyrir góðu og merku,
er uppi vorn hvar á sínu tíð og stétt Ármenningar, svo sem þeir séra Jón Egilsson í Hrepphólum á
16. öld, Gamalíel Þorsteinsson á 17. öld, Þórður Jónsson Egilssonar á 18. aldar og síðar, Hannes Þorsteins-
son, Þorgrímur Jónsson frá Hraunsnefi o.fl. á 19. öld. Hvaðan vér þá eigi einnig
sjá Ármenninga Þorgríms biskup Sveinsson, Jón Ljósvetningsson forsetta og Ljósvetninga biskup
Ljósvetning, er ýmist vorn þar barnfæddir eða bornir af Ármenningum í marga ættlið?
Hvar hefðu góðu ættendur, sjógarpar miklu og manndómsmenn, vaxið upp og dugandi menn?

Hundum vér sjá eigi einig leið hvar fríða listamannahöfn varn, eftir ó. m. sjá Einar Árason nyndhöggvara Ásgrímssonar málara, Sigurjón Ólafsson myndhöggvara, Haraldur Sigurðsson, Sigfús Einarsson og Jón Þorleifsson hljómfræðingur, en allir, eftir vænum vinum hafa getið sér góðan orðstýr, eigi einungis hér innanlands heldur og erlendis, en allir eru þeir vinum hvarvetna aufúsugestir.

Þó munum vér oft í anda líta til Þess og heima hafa vonum að fara, sem Eggert Ólafsson sagði um Árnesinga fyrir 200 árum, að Árnesþing væri íslenzkt fyrirmyndar hérað og með mönnum gallalaust. Vanti oft á stétta í útvarpserindum minum hvar-, en góðum fyrirmyndum vandi sem flestum vorum í útvarpið hér - 20. og 22. des. 1930, og höldum fast um vanda í Eggerts, fyrr á tíðum.

Eg get hugsað mér, að góðskyldi væri að fjölga mörk og með öðrum orðum, en eg segi, að um í dag hefi Árnesinga og gamalla orða í vorum Árnesingi, en eigi annara héraðinga; orð, sem hvert barnið í Árnesþingi kannast við og skilur, en hvergi eru notuð né skiljast annarstaðar á landinu, orð, sem jafnvel eldra málfræðinga eigi skilja né skýringu finna. Að þetta sé svo, eg auðvelt með að sanna. - En fyrst eg set mig í þessar hástellingar, ætla eg, svona rétt til gamans, að tilfæra dæmi úr á og þessu tæi, sem skemmst mál yrði á skýringu að finna, enda hefi eg gætt að í dæmi stað í safnmöppu þeirri, sem eg hefi safnað nærri 2000 orðum viðvíkjandi, sem eigi er að finna í nýjustu orðabókum; en flest finna munduð þau í daglegu máli allra Árnesinga en þessi orð, en eg ætla að tilfæra hér og þessum sinnum, hugga eg, einn og áður sagði eg, að orða en Árnesinga skilji né skiljí og engin að brúnni heim, en Eggert Ólafsson kallaði þá fyrir 200 árum, og skatti mér mig gaman að fá vitneskju um það síðar, hvort orðin eru skilin í öðrum sýslum landsins, auðvitað en í Árnessýslu eða í Suðurlandsundirlendinu yfir skaftfellsku sýslu.

Hún ástarkveðja og fögnuð send en eg í hug mínum, Árnes m. a.

Þessi, tekin af handahófi. Skal ég lesa þau hægt og stillilega – og eftir framburdi – svo að þeir sem vilja geti skrifad þau upp hjá sér, til athugunar:

Nafnordin: At. – Ambari – brívmér – brunhár – hardaseja – ránbugur – ranamosti – údvadi – vatabeg – súgur – Kerasmér – lossabrigdi – skerjála – refilssá – heytrótt – lögheldi – snodræna – veifiskati. – Hunid, að þetta eru nafnord!

En hvad segja menn um orda til tekin: Þad verdur á nøstunni. – Nøstunni, er mál lysa ein- ómerkileg nijög og ad engu hafandi, þad er skrípyrdi.

Þá er þad daglegt brekd, ad heyra og sjá svo til orda tekid: Hann er á skrifstofunni – Upplýsingar fást á skrifstofunni! Hvar? Á mæninum eda þakburstinni? Þannig held ég, ad enginn Árnesingur tali eda riti, en blödin og útvarpid, einkum í anglýsingum veigra sér ekki vid stór.

Menn segja (og rita svo): Hann býr á Laufásvegi, t. d. ég. Nei, ég á heima vid Laufásveg. Vori hús mitt á Laufásvegi, vori bílarnir ekki lengi ad Aka yfir mig. Húsid yrdi í vegi fyrir þeim. Ég vil ekki eiga heima á Laufásvegi, en vid hann vil ég búa, þótt ónodissamt sé þad nú ordid. Vid Laufásveginn er þá úfvonlegt sem stendur, en nammast á honum. –

Ég vona, ad ég hafi nú eigi þreytt ydur um of med útúrdúri þessum, en ádur en ég þagna alveg langar mig til ad minnast á adeins tvö ord enn. Ord, sem búid er ad ranghverfa svo, ad ádur vorn þau hvort um sig hrósyrdi hin mestu, en nú eru þau ritud og tölud í nidrandi merkingu; fyrra ordid, vegna mis- skilnings og þekkingarleysis, en hid sídara vegna ilvilja og fyrir öfundarsakir.

Þannig sá ég gleidletrad í bladi einu: „Sudurnesja menn eru engir veifiskatar!"
Þetta er grálega mælt í Þeirra gard: Eg hefi Þekkt og Þekki enn marga Sudurnesja menn, sem eru veifiskatar. Þad er, höfdinglega sinnadir, örlátir gódgerdamenn, menn, sem gefa fé sitt á bádar hendur. Þad er stór illa farid med svo sígilt ord og góda menn. Greinar höfundurinn hefir haldid, ad ordid veifiskati ætti bert vid Þann, sem vori ósjálfstedur í skodunum sínum, hringlandalegur Þvörnstutull, en vildi sýna, ad Þeir vori Þad ekki og sýndi stór mu leid, ad Þeir væru heldur ekki hidgagnstæda, höfdinglega sinnadir, örlátir gódgerdamenn. Þannig getur misskilningurinn og Þekkingarleysid leikid menn gráth.
En ad ordid veifiskati sé Þeirrar stýdingar, er ég hefi nú bent á, sem sé höfdinglega sinnadur, örlátur gódgerdamadur má sanna med tilvitnunum í ýmar Fornsögur vorar, t. d. Egilssögu, Laxdælu og Fleiri rit.

Þá er Þad hitt ordid, — Ordid Skottulæknir.
Hvermundi trúa stór, ad nokkur „lærdur" madur sýndi fávizku sína í stór, ad tala eda rita ordid Skottulæknir í nidrandi merkingu. Eg hefi heyrt menn gera Þad og séd Þá rita svo. Þeir vilja láta adra halda Þad, ad ordid eigi eitthvad skylt vid drauga (Kvendrauga). Nafnid á ekkert skylt vid neina drauga heldur vid „læknana af gudsnád", læknana, sem svo oft og mörgum sinnum hjálpudu sjúkum mönnum, ungum og gömlum til betri heilsu og lengra lífs med skyndilækningum"

Oft og einatt Þá, er adrir varu frágengnir.

Oft og víuna ad orðum hrá þeygnum,

sínum, ósattuðum og viðeigandi medölum. Kalla nádum og hugkvæmandi ódum eru sídur en

hinir „Lærðu Kallar" hafa þær og þeira eru. Það er fyrir löngu á litið, að vegsemdar-auki að vera „fræð-

ðum" mönnum kristilegrar samsemdar, nú vantar sjaldgæft, en það skortir alvarlegt og áviðigandi;

það sýnir ódrinn vanþakklætis á sínu eigin-módurmáli, og en leitir lítið fyrir við, að „lærða"

menn heyrðu oft á þessu. — — En hvergi er hér þessu. Fyrir því kalla hér þessum

Kjörvísdóms Hégómakóli vorum, og hvaðan oss komið á Íslandi! — Jón, í Eyrarbakka er og

nokkurskonar Hégómar-ódi við sýnis hóll, sem nefndur er Fóthóll; hann var upprið

lítill að þeim að vöxtu, sjávarlagi og skipaferðum, en nú er hann kominn í „Kaupmanna"

tölu nefndi, sumum skotkvæðum í ofurlítinn veg, enda mun hér sýnis hóll hvergi Hégómans

hégómlegra í hjartalagi vera. Hvi er það, að hvergi á Íslandi mun vera í svo-mörgu

að vegja hyrir sín viðtökuorð nöfnum dagsins, daga og ársins vikum, sem einmitt hér og

við sjávarströndina mikli Höfuðstaðarins og Reykjavíkur. Athugandi er mun vera við,

sem hér má gera og eftir hafa gerðar vera, skuli eigi að baki viðurkenningar hér

þessum stað, hvergi mun, nema hér sem annað við, mega fremur vera, og hér mest hér

þess. Það var Einarsínis hér nærsýni sjóferðum og búnaðum landsins, hversu

var, og hún eigi síst við hina brimi-söltuðu sjávarströnd hér, að hafa dagleg athugandi

um veðrið með höndum, og spár um það, og var hún hér þessa einkum hátt að gera: Hversu

var brimið, eins mun og öldugangurinn úti fyrir, straumar á lóninu og ósum? Hvað gáfu

fiskarnir til kynna um sjálfa sjóferðina? Hvað sagði fjörumaðkurinn, kuðungarnir og skeljarnar

um það? Hvað mátti lesa af hegðunum í Mávinum og Hrafninum, hvað af sjávarfuglinum og

Skarfaflokkum, á sama tíma mögu öðru er hér verði skapi upp á dekki. Fiskilegundirnar, sumar

sögðu oftsvo gaman og fróðlegt um vorið og veturinn, að þeir voru beinlínis vitlausir
með heim, en stóðu í samband við vinnufólkið að þeirra, að vorið var vitlaust
eftir heim, t. d. landsyninga gralla um, hvenær hann var orðið o. fl. — En þó hafði
seglaskip þar eyrir haft verið síðan vélbátarnir fóru að koma, og hvergi,
hvorki í 30–40 kílómetra fjarlægð sem, hvorki í fjöllunum og heiðarlöndunum, né
heima við eða í þorpinu sjálfu, innan um búðir hangandi og harðinda-ólin.
Upp úr því fór stöðugt um viðskiptin og fagnaðarfundi: Frá Reykjavíkurfjallgarði
austur, Borgarfirði og Mýrdalsfjöllum að norðan — í mörk. 100 kílómetra fjarlægð, og austur,
Hekla, Eyjafjallajökli, Suðurlandi, Skaftafelli og Öræfajökli, og loks Vestmannaeyjum í suð-
austri að sjá, úr við sjóndeildarhringinn, en innan þessa víðáttumikla fjallahrings, er vorið
og sumarið mikið og ágætt landslag að líta frá manna bæjum, grösugt víðast og
skógi vaxið.
Hvern dag í vor sem leið, austanþokurnar á hverjum, hinn tígulega fjörð í sumrum
og klöngrarnir á veturna og aldrei hvorugt sem eins var, hafa öll sín óteljandi sögn og myndir
um sig, hvern nýjan veðráttan hafi haft sér og nýjum hafa sér um langri undirbúning búið. Hin
fagurmyndaða fjöll í fjarska voru, eru svo aðlaðandi og ástríðu-vís, að augnanna, en ekki síður í allri
sinni dýrð, unun notkunar sinni gleyma skal. Því, Ármannsfjalls gleymir enginn, sem fjarlægð sjónar,
stafað og stundað alvarlegt sjónar- og sumarstörf, en alla hafa þeir mörg mikið að þakka.
Eg kem sjaldan svo út úr húsi mínu á morgni dags, að mér verði ekki litið upp í fjallshring, til þess að
„fá veðrið gaman að vera komið austur í Ármannsfjall og líka í klettinn sjálfan, sem hvergi kallað á heim sér að
líta í landi hreinu, og koma að — degi“. — Það er því alls mitt, sem ég hafi oft í ljóð lesið,
að í Suðurlandi undir heiðum himni — Ármanns- og Ranghvalfjalls sýnum, gæti ekki lifað

Landsbýdurnir allar ygjald góðu liði, hvískiti fjarðarbúa hafa lagi mikla ymsa-
ga laga en viðsvegar annarstaðar í landinu, þá er landbúnaðinn fjarri sitt minni ygjöfum
sparfjármunar með tíma fremur fjölbreyttu nordurhafsins, enda munu hvar eiga jafnt
annarsstaðar landsins, ofjarl hafi manns fæðis orðið sökum ójafnaðarstöðu landráðið.
En svo mikið sem ýmsu talsverðu ábótavant, ofgjarnt ólíkt mikið vandi að staðfesta
landsmenn allir flytjist á brott stöðu, þá fjöri ég enga ábyggð að taka í samfylkingu
fjarri mikinn, jafnvel þótt ýmsir Cómverjar samfagnaðu mönnum, góðfúsa ýmsum mjög
við kynni ýmsra lands. En hvað er ég að tala um ábyrgð? Það er að minni vanda
alþýðlega ábúfa landsins að vinna Cómverja ýmsa til mikils ofmikils í minni orða bók, hvorn
er orðið „ómögulegt“ í orða bók Napóleons fyrsta dags. Orðið ábyrgð, er mér alltaf ýmsu fyrirmunað!
Samkvæmt ýmsum Cómverjum sagði við mig mjög — en hann hefði eigi dvalið fram þessa vísu
verðu — „Cómverja andlegrar fæðu fyrsta, öðru fremur: Frú vatni, klæði ýmsu
mikið, en fæðu enn dyggðir þar, er hollastar munu vegna alls hverjum manni, ýmsum
ofbeldi að kenna sérhverjum en hvar er niður, ýmsi eigi alvöru ábyrgð, að börnum sínum ýmsum,
sem mér enn að aldri eyðir þar, sem annarstaðar, sé kenna fæðu, hvar mér viðkvæmum
vanda, að sér kunni ekki að klæða ýmsi vöru.“ — Fæðu vandkvæðum að ræða, hvar-
vetna, ýmsum hugði ég, að hann hafi allt of mikið til síns máls.
Áður en ég lýk máli mínu — mér var efstur fyrirspurn um það, hvað ég ætlaði
segja eða um hvað, hvorn ég mér á síðustu stundu „klípa í skarðið“ líkt viðbúinn, ofbeldi
Það skal ég segja eins fljótt sem ég mér — ofbeldi að flytja ýmsa, Cómverjum
og öðrum góðum mönnum sem gleðifregn, að stjórn Cómverjafélagsins, sú, er

nú situr þar ad völdum, er þegar í undirbúningi med og jafnvel byrjud á, ad semja sögu Árnesinga og gefa hana út. Þetta var og hinn upphaflegi tilgangur med stofnum félagsins í öndverdu nú fyrir 10 árum og þá á dagskrám þess.

Saga Árnesinga hlýtur ad verda, eins og hr. Vilhj. Þ. Gíslason segir stundum um gódar bekur – þ. e. a. s. þegar hún kennir út: „Þetta er skemmtilegbók", og ég vil beta stór vid, ad hún verdur fródlegbók og furdu gaguleg.

Kvad ég ydur svo öll med loka-bordbeninni gömlu: „Adstendendur – en þad er ad þessu sinni ég einn – bidja hina háttvirtu bodsgesti, – en þad erud þér, Árnesingar og adrir útvarþs hlustendur – bidja ydur vel ad virda þad sem á bord hefir borid verid og óska ydur þess, ad þad verdi ydur ad gódu, jafnframt stór sem þess er vanzt, ad þér virdid þad á betra veg sem áfátt hefir verid." –

Og vid bæn þessa vil ég ad lokum beta þessu vid:

Hugheilar óskir um heilla vonleg stöf Árnesinga félagsins í nútíd og um alla ævidaga þess, sem ég vona ad verdi ávalt bjartir og blessunarríkir fyrir land vort og þjód!

Gódarnætur og í guds fridi!

Útvarpserindi mitt 18. þ. m. fjalladi m. a. um fáein ord og sigild á íslenskum máli, er ég taldi ad óvída væri kunn eda vörum manna vídar en á Árnessýslu eda Sudurlandsundirlendinu, þar væri þau hverjum manni skiljanleg um á nottkum, en fæstir adsir þekktu þýdingu þeirra, jafnvel þótt þeir hefdi heyrt þau ádur. Þetta hefir einnig reynst svo, og þér hafa margir þeir, er á erindid hlýddu, farid fram á þad ind mig, ad ég gerdi frekari grein fyrir þeim, en mér var andid ad gera, tímans vegna, þegar ég flutti erindid.

Þótt ég nú vilji reyna ad verda vid tilmælum þessum, bid ég menn ad gæta þess, ad ég er engum málfræding og mun þér alls eigi taka þad illa upp fyrir neinum mér færa i mönnum, er kynnu ad gagnrýna skilning minn á þeim og útlistun.

At. – Med þér er ekki átt vid atför, athygli, at hesta eda nauta o. s. frv., heldur ~~[illegible]~~ nefnordid at, sem ádur fyrrum var til þess notad, ad festa mosalitum gamla í fötum, og finna má á forarfenjum, mýrum og gulstarar engi, med þér ad stinga þar skóflu indur, nokkru dýpra en hún nær; nedst á skóflubladinu kemur þá upp dökkleit ledja, med mórandum ~~[illegible]~~ litarbla. Forarledja þessi var nefnd at, og þér var sagt vid mig og adra krakka, er vid komum utan ad og inn á bæ, forugir frá hvirfli til ilja, var þetta oft vidkvædid: „Hvad er ad sjá þig, drengur? þú kemur inn, allur útatadur!" Hinsvegar var ekki átt vid þad, þótt ad vid hefdum verid ad atazt hver vid annan eda verid ad fljúgastá, heldur hitt, ad vid vorum útatadir í for eda óhreinindum. – Menn vorn oft sendir langar leidir á adra bæi til þess ad sekja at, en þótt þad væri nauldsynlegt til litunar innar, eins og t. d. glersalt (vitriól), var þad aldrei selt vid neinn verdi.

Þrássmér (frb. þrásmér), ingvald af norðrænum þrá, aldrheiðr, sbr. þrásinga mæn, þráheiðr vindbelgr o.s.frv. Oddið var fyrir hafi um breiðt svið, eldað svið a. svíðr. Í er svo sem á dag, enda flannig notað sem fyr, sem viðbót eða útálát á ýmsi konar mat

Rámbeyr. Rekaldið Péturs í Páls liggja saman. Péturs gengr í reka í sér að hér norðvestr en að reka að landi ýmsi fiðrlenda í reknum Páls; hann nær fyrir hér hérsins ádrum en fiðr reknu landi, í heimi fyrir ofan í rekaland sitt. En fiðr klakkað, að fróðr hafi farið rámbeyr í reka Péturs, enda var farna um rán að reka en engan rétt hér hérsins, sem annars hlaði land í reknum Páls í fyrir oddið eigi haus en eldi Péturs.

Snoðrúna. Myndað af snoðinn, snuðri eftir einhverju, en um síðari kleðum mætti benda á það, að sagt er eftir einum afbrotamönnum á víkingaldri: Hann er einn með fullri tönn. Hér er fyrir átt við það hvorttveggja, að eftirgefi sé hafðr á fyrir sem um er að ræða, svo nokkr, að menn viti nokkurn-veginn um það, hvað það er, a. m. k. öðrum hvorum.

Ýti Péturs Páli sínum úr vör en Páll stundarkorni síðar og haldi þeir í sömu átt, sjái hvor til annars í viti hvor af öðrum a. m. k. öðrum hvorum, en það merkir svo, að Péturr sé á snoðrúnu á miðan Páli og að Páll sé á snoðrúnu á eftir Péturi. — Péturr segir Páli frá einhverju, sem Páll eigi kann sé rétt í segir: „Veistu annars nokkuð um þetta?" „Ójá," segir Péturr, „alla í hafi eftir einhverja snoðrúnu af fyrir oða um það?" Péturr hefir sem sé veitt á snoðrúnu um málefnið í veit svo mikið um það, að hann fylgist með fleiri fullyrða það, sem hann segir: Hann hefir fylgst með fyrr. Rétt þessum er orðið hunáttr: Eg var í hunátt á eftir Péturi, en mikla sjálfan var eg sagt, að Páll hafi verið í hunátt á undan honum. — Enn er sagnirnar sé, „að hafa fyrr" af einhverju, t. d. í fyrra í einhverju á sjó, þegar tvö skip eða fleiri, sem svo mætti kalla dæmi, að skip sem á

þeim ern sjá hverir til annars vid og vid. Er þá sagt: „Vid höfdum fugl af skipi ad eins vid og vid, unz þad hverf okkur út á þokuna".

Refilþá. Refill = sleda, þá = þeyr, þída. — Þegar snjór þidnar svo, ad á þúfnakolla sér og snjó á milli þeirra og á lautum, er þad nefnd refilþá, eda ef sólbrád er svo mikil, ad þannig sést til jardar, þá er sagt, ad refilþáin sé nog til þess, ad hæft sé ad beita fé á jörd: þurfi ekki ad brjóta svellid, sem hagbannim fylgir um nokkura daga skeid, eftir ad sólbrádin byrjar ad loknum hardindum og meiri eda minni snjóþyngslum.

Skerrjála (frb. skerjála). Vindgolubáran örlar aft vid stein svo, ad þad líkist babli oda busli. Svo er einnig um skraf kvenna og karla, sem sí og d ern ad údra um allt og ekkert. Þór er h. d. sagt um skrafgefnar konur og skasskvendi: Hún er allra mesta skerrjála, kerlingarlusban. Er þetta sídur haft um karlmenn, þótt skraf geti þeir einnig.

Lögheldi. Þannig mum hafa átt ad búa um tjódurband á stórgripum, ad lögleg vedri um þad búid oda svo, ad eigi vedri þór um ad kenna þótt skepnan fori sér ad voda, ad eigi vedri lögheldi á þór haft, enda þá eigi bótaskylt fyrir þann, sem helsid setti á dýrid, ef hann hafdi lögheldi á þad sett.

29. Bréf til ritstjóra Útvarpstíðinda varðandi útvarpserindi flutt á Árnesingavöku 18.mars 1942. Sber no.28.

1 blað dags. 27.april 1942.
Eftirrit og miði. Sber Útvarpstíðindi, 4.árg.1942 20.h. bls.290.

Tuttugasta hefti 4. árgangs Útvarpstíðinda segja það sögu mína í útvarpserindi 18.f.m. að Árnesingar „tali allra tolendinga hreinast og bezt mál". Eg sagði ekkert um þetta, heldur það, að Eggert Ólafsson hefði haldið þessu fram. Hinn hélt ég fram, að þarværi að finna fáget orð mörg og sígild, er ég gerði ráð fyrir – ég stoðhefði þó ekkert um það – að þau mundu vera óþekkt annarstaðar á landinu og óskiljanleg þorra manna, enda hefir enginn gefið sig fram við mig